

Opis źródła:

Zarys dziejów powszechnych starożytności na podstawie Pompejusza Trogusa - dzieło historyczne, napisane przez Marka Junianusa Justyniusa, które posiada formę streszczenia pracy Pompejusza Trogusa. Powstało na przełomie II i III wieku i spisane zostało w języku łacińskim. Niżej prezentowany tekst źródłowy jest fragmentem *Zarysu dziejów*, w którym autor pisze o próbie podboju Rzymu przez króla Epiru - Pyrrusa.

Miejsce i data wydania:

Wydane drukiem w tłumaczeniu Ignacego Lewandowskiego w 1988 roku.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Dzieło znane głównie z późniejszych odpisów w formie manuskryptów. Spisane około przełomu II i III wieku.

Tekst źródła (fragment):

Przeto Pyrrus, król Epiru, kiedy do drugiego poselstwa Tarentyjczyków przyłączyli się Samnicy i Lukanowie, prosząc również o pomoc przeciw Rzymianom, wyraził swoją zgodę i przyrzekł wyruszyć do Italii razem z armią. Postąpił tak nie tyle ze względu na prośby tych ludów, ile kierując się nadzieją zdobycia władzy nad Italią. Do szybkiej realizacji tego przedsięwzięcia, na które sam miał ochotę, pchały go przykłady przodków. Nie chciał bowiem wydawać się gorszym od swego stryja Aleksandra [...]. Nie chciał też, by wydawało się, że posiada mniej zapału niż Aleksander Wielki, który podbił Wschód podczas wyprawy wojennej tak odległej od ojczyzny. Swoje więc królestwo pozostawił pod strażą piętnastoletniego syna Ptolemeusza i wyładował z wojskiem w porcie tarentyjskim. Ze sobą zabrał dwóch małych synków, ażeby byli dla niego pociechą w tak długiej wyprawie. Kiedy konsul rzymski Waleriusz Lewinus usłyszał o jego nadejściu, podążył, aby stoczyć z nim bitwę, zanim nadejdą posiłki sprzymierzeńców. Wyprowadził więc wojsko do walki. Także król nie odwlekał bitwy, chociaż miał mniejszą liczbę żołnierzy. Już Rzymianie odnosili zwycięstwa, kiedy widok nieznanych im dotąd słoni przejął ich najpierw grozą, a następnie zmusił do wycofania się z placu boju. W ten sposób niespotykane u nich potwory Macedończyków nagle zwyciężyły tych, co już niemal odnieśli zwycięstwo. I nie było to dla wrogów zwycięstwo bezkrwawe. Sam Pyrrus otrzymał ciężką ranę i poległa wielka część jego żołnierzy. Z tego zwycięstwa odniósł więcej sławy niż radości. Rezultatem zaś tej bitwy było to, że Pyrrusowi poddały się liczne miasta. Między innymi na jego stronę przeszli także Lokryjczycy, którzy wydali mu garnizon rzymski. Ze zdobytych łupów Pyrrus odesłał do Rzymu bez okupu dwustu jeńców, aby Rzymianie mogli

również poznać jego wspaniałomyślność, tak jak poznali już jego męstwo. Po upływie kilku dni nadeszły wojska sprzymierzeńców. Wtedy po raz drugi stoczył bitwę z Rzymianami. Jej wynik był równy bitwie poprzedniej.

Słowniczek pojęć:

Marek Junianus Justynius - rzymski historyk tworzący w III wieku. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Marek_Junianus_Justynus

Pompejusz Trogus - historyk rzymski, współczesny Liwiuszowi, tworzący w I wieku. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Pompejusz_Trogus

Pyrrus - król Epiru, Macedonii oraz Sycylii. Prowadził wojnę z Rzymem, Macedonią oraz państwami greckimi. Jeden z najlepiej wyszkolonych strategów starożytności. Więcej: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Pyrrus>

Epir - królestwo starożytne, położone na zachodnim wybrzeżu bałkanów, graniczące przez morze z Sycylią i Italią. Więcej: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Epir>

Tarentyjczycy - mieszkańcy Tarentu, ważnego ośrodka handlowego Wielkiej Grecji, czyli południowej części Italii wraz z Sycylią.

Samnici - lud zamieszkujący w starożytności południową oraz środkową część Apeninów.

Lukanowie - mieszkańcy Lukanii, krainy starożytnej, położonej na południu Italii.

Ptolemeusz - syn Pyrrusa, zastępował ojca w trakcie jego kampanii przeciw Rzymowi. Zginął w walce ze Spartanami w tym samym roku, co ojciec. Więcej: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Ptolemeusz_\(syn_Pyrrusa\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Ptolemeusz_(syn_Pyrrusa))

Publiusz Waleriusz Lewinus - polityk i generał rzymski. Konsul od 280 r. p.n.e. Więcej: https://pl.wikipedia.org/wiki/Publiusz_Waleriusz_Lewinus

Lokryjczycy - mieszkańcy Lokrydy.

Pytania do źródła:

Pytania do uczniów szkoły średniej:

1. Dlaczego, w świetle tekstu źródłowego, Pyrrus wyruszył przeciwko Rzymowi? Z jakiego powodu wszczął wojnę?
2. Jaki przebieg, w oparciu o tekst źródłowy, miała pierwsza bitwa Pyrrusa stoczona z Rzymem? Kto zwyciężył i jaki element był najważniejszy w osiągnięciu zwycięstwa? Jakie powiedzenie, znane do dzisiaj, pozostało po tej bitwie? Co ono oznacza?
3. W jaki sposób zachował się król Epiru po bitwie z Rzymianami? Co uczynił? Wskaż fragment w tekście.

Wskazówki:

Należy pamiętać, że Rzym w czasie wojny z Epirem i Tarentem nie był jeszcze znaną z historii potęgą. Aby móc pokonać Pyrrusa Rzymianie byli zmuszeni zawiązać sojusz z Kartaginą. Sami Rzymianie podbili całą Italię dopiero około 264 roku p.n.e. Stąd też król Epiru, Pyrrus, uznał, że warto uderzyć na Rzym i przejąć władzę nad Italią, tworząc w ten sposób hellenistyczne państwo na zachodzie.

W trakcie swojej kampanii Pyrrus zwyciężał w bitwach armie Rzymu, jednakże było to okupione wielkimi stratami własnymi, stąd też ukuło się pewne konkretne powiedzenie na ten temat. Powstało ono szczególnie w kontekście drugiej, opisywanej pokrótce w tekście źródłowym, bitwy z Rzymem pod Ausculum.

Pyrrus był pewien, że odniesie sukces w wojnie, bowiem dysponował rodzajem broni, której nie widziano dotychczas w Rzymie. Ta broń, owszem, przechyliła szalę zwycięstwa ku Pyrrusowi, jednak nie pomogła ograniczyć strat.

Najważniejsze czury:

- 307 - 302 rok p.n.e. - panowanie Pyrrusa jako króla Epiru
- 297 - 272 rok p.n.e. - ponowne panowanie Pyrrusa jako króla Epiru
- 288 - 285 rok p.n.e. - Pyrrus królem Macedonii
- 282 - 272 rok p.n.e. - wojna Rzymu z Tarentem oraz Pyrrusem
- 280 rok p.n.e. - bitwa pod Herakleą
- 279 rok p.n.e. - bitwa pod Ausculum
- 278 - 276 rok p.n.e. - Pyrrus królem Sycylii
- 272 rok p.n.e. - śmierć Pyrrusa

Literatura pomocnicza:

Wolski J., *Historia powszechna. Starożytność*, Warszawa 1979.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Łukasz Wołczyk